

ACCOUNTING STANDARDS BOARD

**TEKANYETSO YA MOKGWA WA HO BOLOKA
DIAKHAONTE O ANANELWANG KA KAKARETSO**

**DITSHENOLO TSA DITHO TSE AMANANG
(GRAP 20)**

Tsebiso

Tekanyetso ena ya Mokgwa wa ho Boloka Diakhaonte o Amohetsweng ka Kakaretso (GRAP) e thehilwe haholoholo ho Tekanyetsong ya Matjhaba ya Diakhaonte ya Lekala la Setjhaba (IPSAS) e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* e lokolotsweng ke International Federation of Accountants' International Public Sector Accounting Standards Board (IPSASB). Mokgatlo wa International Federation of Accountants (IFAC) o thehilwe ka 1977 mme sepheo sa wona e le ho hlabolla le ho ntlafatsa mosebetsi ona ka ditekanyetso tseo ho dumellanwang ka tsona. IPSASB e fane ka tlhahisoleseding e batsi ya di-IPSAS, tse tla sebediswa kamoso ho hlalisa Ditekanyetso Tsa GRAP tsa kamoso. Diqotsulo tsa IPSAS tsa *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* di hlalitswe botjha ke Tekanyetso ena ya GRAP ka tumello ya IPSASB.

Taba e ngotsweng e tjhaetsweng monwana ya di-IPSAS ke e hatisitsweng ke IFAC ka Senyesemane. Di-IPSAS di ngotswe Bukeng ya IFAC International Public Sector Accounting Pronouncements mme e fumaneha:

International Federation of Accountants

545 Fifth Avenue, 14th Floor

New York, New York 10017 USA

Inthanete: <http://www.ifac.org>

Tokelo ya bokopitsi ya di-IPSAS, ya Meralo e Boletsweng le ya dikgatiso tse ding tsa IPSASB di tiisitswe ho IFAC mme melao le dipehelo tse tsamayang le tsona di tlameha ho elwa hloko.

Tekanyetso ya GRAP e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* e boetse e nkilwe Ditekanyetsong Tsa Matjhaba Tsa ho Boloka Diakhaonte (di-IFRS) tse fanwang ke International Accounting Standards Board (IASB). Taba e ngotsweng ya IFRS e tjhaetsweng monwana ke e hatisitsweng ke IASB ka Senyesemane mme dikopi di ka fumanwa:

IFRS Foundation

30 Cannon Street

London, EC4M 6XH

United Kingdom

Inthanete: <http://www.ifrs.org>

Tokelo ya bokopitsi ya di-IAS, ya ditlhaloso, ya Meralo e Boletsweng le ya dikgatiso tse ding di tiisitswe ho International Accounting Standards Committee Foundation (IPSASB) ho IFAC mme melao le dipehelo tse tsamayang le tsona di tlameha ho elwa hloko.

GRAP 16

GRAP 16

Accounting Standards Board

P.O. Box 74129

Lynnwood Ridge

0040

Ditokelo tsa kopi © 2011 ke tsa Accounting Standards Board

Ditokelo tsohle di bolokilwe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya kgatiso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, ya fetisetswa pele, ka mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopi ya foto, wa ho rekota, kapa o mong, ntle le ho fumana pele tumello ya Accounting Standards Board. Mongolo o dumelletsweng o phatlaladitswe ka leleme la Senyesemane.

Dikahare

Tekanyetso ya Mokgwa wa Boloka Diakhaonte o Ananelwang ka Kakaretso Ho Senola Ditho Tse Amanang

	Dirapa
Selelekela	
Sepheo	.01
Boholo	.02 – .04
Morero wa ditshenolo tsa ditho tse amanang	.05 – .09
Ditlhaloso	.10 – .20
Setho se haufi sa lelapa la motho	.11
Bookamedi	.12 – .17
Ditho tse amanang	.18 – .19
Moputso	.20
Tshusumetso e kgolo	.21
Tshenolo	.22 – .37
Ho senolwa ha taolo	.24 – .26
Ho senolwa ha dithekietsano tsa ditho tse amanang	.27 – .34
Ho senolwa ha moputso wa bookamedi	.35 – .37
Ditokisetso tsa nakwana	.38
Letsatsi la ho qala ho sebetsa	.39
Sehlomathiso - Mehlala ya ho sebedisa Tekanyetso	
Motheo wa Diqeto	
Ho bapisa Tekanyetso ya Matjhaba ya ho Boloka Diakhaonte Tsa Mokgatlo wa Lekala la Setjhaba e buang ka <i>Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang</i> (IPSAS 20) (Mphalane 2002)	

DITSHENOLO TSA DITHO TSE AMANANG

Selelekela

Ditekanyetso Tsa Mokgwa wa Boloka Diakhaonte o Ananelwang ka Kakaretso

Ho latela Molao wa Tsamaiso ya Ditjhelete Tsa Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalokaha o fetotswe (PFMA), Accounting Standards Board (Boto) e tlameha ho etsa qeto ya mokgwa wa ho boloka diakhaonte o ananelwang ka kakaretso oo ho thweng ke Ditekanyetso Tsa Mokgwa wa ho Boloka Diakhaonte o Ananelwang ka Kakaretso (GRAP).

Boto e tlameha ho etsa qeto ya GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho akarelletsa le makala a naha le a profinse le a mmuso);
- (b) mekgatlo ya setjhaba;
- (c) mekgatlo ya kgwebo (e hlaloswang ho PFMA);
- (d) mekgatlo ya molao wa motheo;
- (e) bommasepala le diboto, dikhomishine, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa mekgatlo e meng e tlasa taolo ya bommasepala; le
- (f) Paramente le makgotla a ketsamolao a profinse.

Tsena tse ka hodimo di bitswa ka lentswe ka lentswe le le leng Ditekanyetsong Tsa GRAP e le "mekgatlo."

Boto e tjhaela monwana tshebediso ya Mekgwa ya ho Boloka Diakhaonte e Ananelwang ka Kakaretso (GAAP), jwalokaha e hlophisitswe ke Accounting Practices Board mme ya lokollwa ke South African Institute of Chartered Accountants ka la 1 Mmesa 2012, hore e be GRAP ya:

- (a) mabenkele a kgwebo ya mmuso (jwalokaha e hlalositswe ho PFMA);
- (b) mekgatlo leha e le ofe o mong, ho fapana le mmasepala, oo diabo tsa wona tse tlwalehileng, monyetla wa diabo tse tlwalehileng kapa mokitlane di ka rekisetswa setjhaba dimmarakeng tsa ditjhelete; le
- (c) mekgatlo e tlasa taolo ya e meng ya mekgatlo ena.

Boto e tjhaetse monwana tshebediso ya Ditekanyetso Tsa Matjhaba Tsa ho Tlaleha Tshebediso ya Ditjhelete (IFRS) kapa International Financial Reporting Standards tse fanwang ke International Accounting Standards Board ho ba GRAP bakeng sa mekgatlo ena moo e sebedisang di-IFRS.

Diteitemente tsa ditjhelete di tlameha ho hlaloswa e le tse tsamaisanang le Ditekanyetso tsa GRAP hafeela di latela ditlhokahalo tsohle tsa Tekanyetso ka nngwe e sebetsang ya GRAP le tlhaloso leha e le efe e amehang e ka lokollwang nakong e tlang.

GRAP 20

Kgaello leha e le efe ya ho sebetsa ha Ditekanyetso tse itseng e hlakiswa Ditekanyetsong tseo.

Tekanyetso ya GRAP e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* e boletswe serapeng sa .01 ho ya ho sa .38. Dirapa tsohle tsa Tekanyetso ena di na le matla a lekanang. Boemo le matla a ho laela tsa dihlomathiso di tshohlwa selelekeleng sa sehlomathiso ka seng. Tekanyetso ena e lokela ho balwa ho ipapisitswe le sepheo sa yona, motheo wa yona wa diqeto haeba o sebetsa, *Selelekela sa Ditekanyetso Tsa GRAP*, le Moralo wa Tlhophiso le Nehelano ya Diteitemente Tsa Ditjhelete.

Ditekanyetso Tsa GRAP di boetse di lokela ho balwa ho ipapisitswe le ditataiso leha e le dife tse ntshitsweng ke Boto tse hlalosang ditokisetso tsa nakwana tsa ho fetela Tekanyetsong ena, esita le ditaelo leha e le dife tse fanweng ke Letona la Ditjhelete tse amanang le matsatsi a ho qala ho sebetsa a Ditekanyetso Tsa GRAP, tse hatisitsweng Tokomaneng ya Mmuso.

Mona ho ka nna ha etswa tshupiso ya Tekanyetso ya GRAP yeo ka nako ya ho lokolla Tekanyetso ena e neng e eso lokollwe. Sena se etswa ka sepheo sa ho qoba ho fetola Ditekanyetso tse seng di ntse di fanwe hamorao ha ho qetella ho lokollwa Tekanyetso e nngwe. Serapa sa .11 sa Tekanyetso ya GRAP se buang ka *Maano a ho Boloka Diakhaonte, Diphetoho Dikgakanyong le Diphosong Tsa ho Boloka Diakhaonte* se fana ka motheo wa ho kgetha le ho sebedisa maano a ho boloka diakhaonte ha ho se na tataiso e hlakileng.

Sepheo

- .01 Sepheo sa Tekanyetso ena ke ho netefatsa hore diteitemente tsa ditjhelete tsa mokgatlo o tlalehang di na le ditshenolo tse hlokahalang hore ho elwe hloko kgoneho ya hore boemo ba wona ba ditjhelete le phaello kapa kgaello mohlomong di anngwe ke boteng ba ditho tse amanang le dithekisetsano le ditjhelete tse saletseng morao tsa ditho tse jwalo.

Boholo

- .02 ***Mokgatlo o hlophisang le ho nehelana ka diteitemente tsa ditjhelete tlasa mokgwa wa ho boloka diakhaonte wa ho tlaeha tjhelete ha e tshwanela (oo Tekanyetsong ena ho tla buuwa ka wona e le mokgatlo o tlalehang) o tla sebedisa Tekanyetso ena:***
- (a) o hlwaya dikamano le dithekisetsano pakeng tsa ditho tse amehang;***
 - (b) o hlwaya ditjhelete tse setseng tse eso lefshwe, ho kopanyelletsa le ditshepiso, pakeng tsa mokgatlo le ditho tsa wona tse amehang;***
 - (c) o hlwaya maemo ao ho wona ho hlokahalang tshenolo ya dintho tse ho (a) le (b); le***
 - (d) ho hlwaya maemo a lokelang ho senolwa mabapi le dintho tseo.***
- .03 ***Tekanyetso ena e hloka hore ho senolwe dikamano tsa setho tse amehang, dithekisetsano, ho kopanyelletsa le ditshepiso, diteitementeng tsa ditjhelete tse kopantsweng le tse ka thoko tsa mokgatlo o tlalehang ho latela Tekanyetso ya GRAP e buang ka Diteitemente Tsa Ditjhelete Tse Kopantsweng le Tse ka Thoko. Tekanyetso ena e boetse e sebetse diteitementeng ka bomong tsa ditjhelete.***
- .04 Ditehekisetsano pakeng tsa ditho tse amehang le ditjhelete tse setseng tse eso lefshwe ka hara mokgatlo wa moruo di senolwa diteitementeng tsa ditjhelete tsa mokgatlo. Ditehekisetsano le ditjhelete tse setseng tse eso lefshwe pakeng tsa ditho tse amehang dia hlakolwa ha ho hlophiswa diteitemente tsa ditjhelete tse kopantsweng tsa mokgatlo wa moruo.

Sepheo sa ditshenolo tsa mekga e amanang.

- .05 Dikamano pakeng tsa mekgatlo e amanang di teng lekaleng la setjhaba, hobane:
- (a) ka kakaretso mafapha le bomasepala ba tlasa tataiso ya mmuso kapa lekgotla la phethahatso, ha ho se jwalo, e ba paramente, mme ba sebetse mmoho ho finyella maano a mmuso;
 - (b) mafapha le bomasepala ba atisa ho phetha mesebetsi ya bohlokwa bakeng sa ho finyella dikarolo tse sa tshwaneng tsa boikarabelo le merero ya bona ba

GRAP 20

sebedisa mekgatlo e ikemetseng e laolwang, le ka mekgatlo yeo e nang le tshusumetso e kgolo ho yona;

- (c) mekgatlo ya setjhaba e kena dithekisetsanong le mekgatlo e meng ya mmuso kgafetsa; le
- (d) matona, le balekgotla le ditho tse ding tse kgethilweng kapa tse behilweng ke mmuso le ditho tse ding tsa bookamedi di ka ba le tshusumetso e kgolo mesebetsing ya mokgatlo.

.06 Ho lebeletswe hore mmuso le mekgatlo e sebedise matlotlo ka bohlale, ka katleho le ka mokgwa o rerilweng, e le ho sebetsana le ditjhelete tsa setjhaba ka botshepehi bo boholo. Boteng ba dikamano tsa ditho tse amanang bo bolela hore setho se seng se ka laola, sa laola ka kopanelo kapa sa susumetsa haholo mesebetsi ya setho se seng. Sena se fana ka monyetla wa hore dithekisetsano di etsahale motheong wa hore di fa setho se seng monyetla ka tahlehelo ya setho se seng. Ho senolwa ha dithekisetsano tsa ditho tse amanang, ditjhelete tse saletseng morao, le kamano e tsamaisanang le dithekisetsano tseo ke ya bohlokwa bakeng sa merero ya ho jara boikarabelo. Ho thusa basebedisi ho utlwisisa hamolemo diteitemente tsa ditjhelete tsa mokgatlo o tlalehang hobane:

- (a) dikamano tsa ditho tse amanang di ka susumetsa ka tsela yeo mokgatlo o sebetsanang le mekgatlo e meng ka yona hore o finyelle sepheo sa wona, le tsela yeo ka yona o sebedisanang le mekgatlo e meng hore o finyelle sepheo se tshwanang kapa se kopanetsweng;
- (b) dikamano tsa ditho tse amanang di ka nna tsa pepesetsa mokgatlo dikotsi kapa tsa fana ka monyetla e neng e ke ke ya eba teng haeba ho ne ho se na dikamano tsa mofuta oo; mme
- (c) ditho tse amanang di ka nna tsa kena dithekisetsanong tseo ditho tse sa amanang di neng di ke ke tsa kena ho tsona, kapa di ka nna tsa dumellana ka dithekisetsano motheong wa melao le dipehelo tseo ka tlwaelo ditho tse sa amanang di ke keng tsa kena ho tsona. Sena se etsahala kgafetsa moo dithoto le/kapa ditshebedisano di fetiswang pakeng tsa mekgatlo ka theko e ka tlaase ho theko e feletseng e lokelang ho fumanwa hape e le karolo ya maemo a tlwaelehileng a tshebetso a tsamaisanang le ho fihlella sepheo sa mokgatlo le mmuso.

.07 Bookamedi bo maamong a boikarabelo ka hara mokgatlo. Ditho tsa bookamedi di ikarabella ka tataiso e bohlale le tsamaiso ya tshebetso ya mokgatlo mme di tshepetswe taolo e kgolo. Meputso ya bona e ka nna ya behwa ka molao kapa sehlopha se seng se ikemetseng sa mokgatlo o tlalehang. Leha ho le jwalo, boikarabelo ba bona bo ka nna ba ba thusa ho susumetsa melemo ya ofisi e phallelang ho bona, kapa ditho tse amanang kapa ditho tseo ditho tseo di di emelang sehlopheng se busang.

.08 Ditho tsa lelapa tse amanang hauifiufi tsa batho ba amanang le mokgatlo di ka susumetsa, kapa tsa susumetswa ke bona dithekisetsanong le mokgatlo.

- .09 Ho senolwa ha dithekisetsano tsa ditho tse amanang, ditjhelete tse saletseng morao, ho kopanyelletsa le dithepiso, le dikamano le ditho tse amanang di ka ama tshekatsheko ya basebedisi ba boemo ba ditjhelete le tshebetso ya mokgatlo o tlalehang esita le bokgoni ba ho fana ka ditshebeletso tseo ho dumellanweng ka tsona, ho kopanyelletsa le ditshekatsheko tsa dikotsi le menyetla eo mokgatlo o tjhamelaneng le yona. Ho senolwa hona ho boetse ho netefatsa hore mokgatlo o tlalehang o sebetsana ka botshepehi le ditho tseo o amanang le tsona.

Ditlhaloso

- .10 *Tekanyetsong ena ho sebedisa mantswe a latelang le ditlhaloso tsa wona di boletswe:*

Ditho tse haufi-ufi tsa lelapa la motho ke ditho tsa lelapa tseo ho ka lebellwang hore di susumetse, kapa di susumetswe ke motho yeo ditshebedisanong tsa bona le mokgatlo. Bonyane, motho o nkwa e le setho se haufi-ufi sa lelapa la bo motho e mong haeba:

- (a) ba nyalane kapa ba dula hammoho kamanong e tshwanang le ya lenyalo; kapa*
- (b) ba kgaohantswe ke meloko e sa feteng e mmedi e tswang ho motswadi a le mong ya tlhaho kapa ya molao.*

Taoloke matla a ho laola maano a ditjhelete le a tshebetso a mokgatlo hore o une melemo mesebetsing ya hae.

Taolo e kopanetsweng ke ho arolelana hoo ho dumellanweng ka hona ha taolo ya mosebetsi ka tokisetso e tlamang, mme seo se etsahala hafeela diqeto tsa ditjhelete le tshebetso tse bohale tse amanang le mosebetsi di hloka tumello ya mohloka lebitso ya mahlakore a arolelanang taolo ya diabo (matsete).

Bookamedi bo kopanyelletsa batho ba ikarabellang ka ho etsa moralo, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo, ho kopanyelletsa le ba filweng boikarabelo ba ho tsamaisa mokgatlo ho latela molao, maemong ao ho hloka halang hore ba phethe mesebetsi e jwalo.

Setho se amanang ke motho kapa mokgatlo o nang le bokgoni ba ho laola kapa ho laola ka kopanelo setho se seng, kapa ho ba le tshusumetso e kgolo ho setho se seng, kapa ka ya susumetswang ke setho se amanang, kapa mokgatlo o leng tlasa taolo ya bohle, kapa taolo ya kopanelo. Bonyane, tse latelang di nkwa e le ditho tse amanang tsa setheo se tlalehang:

- (a) Motho kapa setho se haufi sa lelapa la motho eo se amana le mokgatlo o tlalehang haeba motho eo:*
 - (i) a na le taolo kapa taolo ya kopanelo mokgatlong o tlalehang;*

- (ii) a na le tshusumetso e kgolo ho mokgatlong o tlalehang; kapa*
- (iii) e le setho sa botsamaisi mokgatlo kapa mokgatlo o laolang.*
- (b) Mokgatlo o na le kamano le mokgatlo o tlalehang haeba bo bong ba maemo a latelang bo le teng:*
 - (i) mokgatlo ke setho sa mokgatlo o tshwanang wa moruo (ho bolelang hore mokgatlo ka mong o laolang, mokgatlo o laolwang le e meng e laolwang e na le kamano le e meng);*
 - (ii) mokgatlo ke molekane kgwebong kapa kgwebo ya kopanelo ya mokgatlo o mong (kapa molekane kgwebong kapa kgwebo ya kopanelo ya setho sa mokgatlo wa moruo oo mokgatlo o mong e leng setho);*
 - (iii) mekgatlo ka bobedi ke dikgwebo tsa kopanelo tsa setho sa boraro se tshwanang;*
 - (iv) mokgatlo o le mong ke kgwebo ya kopanelo ya setho sa boraro mme mokgatlo o mong e le molekane wa setho sa boraro;*
 - (v) mokgatlo ke moralo wa menyetla ya kamora ho hirwa molemong wa basebetsi ba mokgatlo kapa mokgatlo o amanang le mokgatlo. Haeba mokgatlo o tlalehang ka bowona e le moralo oo, bahiri ba tshehetsang ba amana le mokgatlo;*
 - (vi) mokgatlo o laolwa kapa o laolwa ka kopanelo ke motho eo ho buuwang ka yena ho (a); mme*
 - (vii) motho eo ho buuwang ka yena ho (a)(i) o na le tshusumetso e kgolo mokgatlo oo kapa ke setho sa botsamaisi ba mokgatlo oo (kapa mokgatlo o laolang).*

Thekisetso ya ditho tse amanang ke ho fetiswa ha matlotlo, ditshebeletso kapa boitlamo pakeng tsa mokgatlo o tlalehang le setho se amehang, ho sa kgathalehe hore ho na le theko e lefswang.

Tshusumetso e kgolo ke matla a ho kenella diqetong tsa leano ditjhelete le la tshebetso la mokgatlo, empa hase taolo hodima maano ao.

Mantswe a hlalositse Ditekanyetsong tse ding tsa GRAP di sebedisitswe tekanyetsong ena ka moelelo o tshwanang jwalo ka Ditekanyetsong tse ding.

Setho se haufi-ufi sa lelapa la motho

- .11 Ho tla hloka hlahla temoho ha ho etswa qeto ya hore na motho o lokela ho nkwa e le setho se haufi sa lelapa la motho e mong ka morero wa ho sebedisa seo Tekanyetsong ena. Ha ho se na tlhahisoleseding e fapaneng le eo, jwalo ka boemong boo molekane kapa mong ka motho e mong a sa utlwane le yena, ditho tse haufi sa lelapa le beng ka motho ba haufi-ufi ba nkwa ba ka susumetsa kapa ba ka susumetsa hore ba finyelle tlhaloso ya ditho tse haufi tsa lelapa labo

GRAP 20

motho yeo. Bonyane, ba latelang ba lokela ho nkwa e le ditho tse haufi-ufi tsa lelapa:

- (a) bana ba motho yeo le molekane wa hae wa lenyalo kapa molekane yeo a dulang le yena;
- (b) bana ba molekane wa lenyalo wa motho yeo kapa ba molekane yeo a dulang le yena;
- (c) baphedisuwa ba motho yeo kapa ba molekane wa lenyalo wa motho yeo kapa ba molekane ya dulang le yena lapeng;
- (d) nkgono kapa ntate moholo, setloholo, motswadi, morabo kapa kgaitsemi ya hae; le
- (e) mohwe kapa mohwehadi, sware;

Bookamedi

- .12 Bookamedi bo kopanyelletsa batho bohle ba nang le bolaodi le boikarabelo ba ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo, ho kopanyelletsa le:
 - (a) ditho tsohle tsa sehlopha se busang sa mokgatlo o tlalehang;
 - (b) setho sa sehlopha se busang sa mokgatlo wa moruo ya nang le bolaodi kapa boikarabelo ba ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo;
 - (c) baeletsi leha e le bafe ba ka sehloohong ba setho, kapa dikomiti tse tlaasana, ba sehlopha se busang ba nang le bolaodi le boikarabelo ba ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo; le
 - (d) sehlopha sa bookamedi bo ka sehloohong ba mokgatlo, ho kopanyelletsa le mohlanka ya ka sehloohong wa phethahatso kapa hlooho ya moshwelella ya mokgatlo, ntle le ha a se a ntse a kenyelleditswe ho (a).
- .13 Moo mokgatlo o leng tlasa botsamaisi ba boemedi bo kgethilweng kapa bo hlongwe ba sehlopha se busang sa mmuso seo mokgatlo o welang ho sona, motho yeo ke setho sa botsamaisi haeba, hafeela mesebetsi wa ho tsamaisa o kenyelletsa bolaodi le boikarabelo ba ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo.
- .14 Botsamaisi hase tshusumetso ya dipolotiki. Tshusumetso ya dipolotiki e sebediswa Paramenteng le makgotleng a ketsamolao ha ho ralwa melao le melawana. Botsamaisi bo sebediswa ha mekgatlo e kenya tshehetsong melao le melawana yeo.
- .15 Maemong a mang, baeletsi ba ka sehloohong ba botsamaisi, ho kopanyelletsa le ditho tsa dikomiti tse tlaasana tsa sehlopha se busang, ba ka nna ba se be le bolaodi bo lekaneng ba molao kapa bo bong, ba ho finyella tlhaloso ya bookamedi. Maemong a mang, baeletsi ba ka sehloohong ba ka nna ba nkwa e le karolo ya bookamedi hobane ba ikarabella ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo o tlalehang. Moo baeletsi ba ka sehloohong ba kgonang ho fihlella

GRAP 20

tlhahisoleseding e fumanwang ke batho ba itseng feela, ba ka nna ba kgona ho sebedisa taolo, taolo e kopanetsweng mme ba ba le tshusumetso e kgolo mokgatlong. Ho hloka hloka temoho ho hlahloba hore na motho yeo e leng moeletsisi ya ka sehloohong, kapa setho sa komiti e tlaasana ya sehlopha se busang, ke setho sa bookamedi kapa tjhe.

- .16 Botsamaisi ba mekgatlo o laolang hangata bo ke ke ba ba le bolaodi bo lekaneng le boikarabelo hore bo tshwanelehe ho ba bookamedi (jwalokaha ho hlooswa Tekanyetsong ena) ba mokgatlo o tlalehang. Boemong bona, bookamedi bo tla ba le feela ditho tse nang le bookamedi tse nang le boikarabelo bo ka sehloohong ba mokgatlo o tlalehang. Ka mohlala, boemong bohle ba mmuso, ditho tsa Kabinete di ka nna tsa tshwaneleha ho latela tlhaloso.
- .17 Bookamedi ba mokgatlo wa moruo bo ka nna ba kopanyelletsa batho ba tswang ho mokgatlo o laolang le mekgatlo e meng yeo ka kopanelo e bopang mokgatlo wa moruo.

Ditho tse amanang

- .18 Ha ho hlahlojwa kamano ka nngwe ya ditho tse amanang, ho elwa hloko boleng ba kamano, eseng feela ditabeng tsa molao. Ha ho sekasekwa hore na ho na le taolo kapa taolo ya bohle, ho tlameha ho hlahlojwe se bolelwang Tekanyetsong ya GRAP e buang ka *Diteitemente Tsa Ditjhelete Tse Kopantsweng le Tse ka Thoko* kapa Ditekenyetso Tsa GRAP tse buang ka *Ho Fetiswa ha Mesebetsi Pakeng Tsa Mekgatlo e Tlase Taolo ya Bohle le Ho Fetiswa ha Mesebetsi Pakeng Tsa Mekgatlo e Seng Tlase Taolo ya Bohle*.
- .19 Tekanyetsong ena, hase hakaalo hore ditho tse latelang dia amana:
 - (a) mekgatlo e mmedi yeo feela hobane e na le setho se le seng sa bookamedi kapa hobane setho sa bookamedi sa mokgatlo o mong se na le tshusumetso e kgolo ho mokgatlo o mong;
 - (b) dikgwebo tse pedi hobane feela di na le taolo e kopanetsweng hodima kgwebo ya kopanelo;
 - (c) (i) bafani ba ditjhelete, le
(ii) mekgatlo ya basebetsi,
feela ka lebaka la ditshebedisano tsa tsona tse tlwaelehileng le mokgatlo (esita leha di ka nna tsa ama tokoloho ya ho nka bohato ya mokgatlo kapa ho ba le seabo ha o etsa diqeto); kapa
 - (d) moreki, morekisi, moabi wa thepa kapa lenqosa le ka sehloohong leo mokgatlo o hwebisanang le lona ka kgwebo e kgolo, feela ka lebaka la ho itshetleha ka bona ditabeng tsa moruo.

Moputso wa baokamedi

- .20 Moputso wa baokamedi o kopanyelletsa moputso o fumanweng bakeng sa ditshebeletso tse filweng mokgatlo o tlalehang boemong ba bona e le ditho tsa sehlopha sa bookamedi kapa basebetsi. Melemo e fumanweng ka kotloloho kapa ka tsela e poteletseng ho tswa mokgatlong ka lebaka la ditshebeletso tse fanweng boemong leha e le bofe ho fapana le ba ho ba mosebetsi kapa setho sa bookamedi ha e finyelle tlhaloso ya moputso wa bookamedi Tekanyetsong ena. Leha ho le jwalo, serapa sa .27 se hloka hore ho senolwe dintho tse itseng ka dithekisetsano le ditjhelete tse saletseng morao. Moputso wa bookamedi ha o kopanyelletsa tjhelete leha e le efe e fanweng ka ho feletseng e le puseletso bakeng sa tshebediso ya ditjhelete e entsweng ke batho bao molemong wa mokgatlo o tlalehang, jwaloka puseletso ya ditjeho tsa bodulo tse amanang le leeto la mosebetsi. Serapa sa .35 ho ya ho sa .37 di bua ka dintho tseo ho hlokahalang hore di senolwe mabapi le moputso wa bookamedi.

Tshusumetso e kgolo

- .21 Ho ka nna ha sebediswa tshusumetso e kgolo ka ditsela tse mmalwa, hangata ka boemedi ho sehlopha se busang, empa hape ka mohlala, ka ho ba le seabo ha ho etswa maano, dithekisetsanong tsa sebele pakeng tsa mekgatlo ka hara mokgatlo wa moruo, phapanyetsano pakeng tsa basebetsi ba bookamedi kapa ho itshetleha ka tlhahisoleseding ya setekgeniki. Ho ka nna ya fumanwa tsusumetso e kgolo ka tswala ya beng, melao kapa tumellano kapa ka ditsela tse ding. Mabapi le tswala ya beng ba thepa, ho nkwa hore ho na le tshusumetso e kgolo ho latela tlhaloso e Tekanyetsong ya GRAP e buang ka *Matsete a ho Balekane Kgwebong*.

Tshenolo

- .22 Melao le ditaello tse sa tshwaneng tse sebetsang mokgatlong di ka nna tsa hloka hore ho senolwe tlhahisoleseding e mabapi le dikamano tsa ditho tse amanang, dithekisetsano tsa ditho tse amanang le ditjhelete tse saletseng morao. Ka ho kgetheha, ho elwa hloko dithekisetsano tsa mokgatlo le bookamedi. Tekanyetso ena e kopanyelletsa ditlhokahalo tsa dintho tse itseng tseo bonyane di lokela ho senolwa tse amanang le dithekisetsano tsa ditho. Mekgatlo e ka nna ya lokela ho nahana ka dintho tse eketsehileng tse lokelang ho senolwa ka lebaka la melao e sebetsang le ditaello.
- .23 ***Tlhahisoleseding e hlokahalang ho latela serapa sa .24 ho ya ho sa .37 e tla fanwa hafeela e eso fanwe e le karolo ya diteitemente tsa ditjhelete ho latela ditlhokahalo tsa molao kapa Ditekenyetso tse ding Tsa GRAP.***

Ho senolwa ha taolo

- .24 ***Dikamano tsa ditho tse amanang momo ho nang le taolo di tla senolwa, ho sa tsotellehe hore na ho na le dithekisetsano pakeng tsa ditho tse amehang kapa tjhe. Mokgatlo o tla senola lebitso la mokgatlo wa wona o laolang mme***

haeba o sa tswane, mokgatlo wa makgaola-kgang o laolang.

- .25 E le ho thusa basebedisi ba diteitemente tsa ditjhelete hore ba be le pono e itseng ka ditlamorao tsa dikamano pakeng tsa ditho tse amanang ho mokgatlo o tlalehang, ho loketse ho senola dikamano tsa ditho tse amanang moo ho nang le taolo, ho sa tsotellehe hore na ho bile le dithekisetsano pakeng tsa ditho tse amanang kapa tjhe.
- .26 Tlhokahalo ya ho senola dikamano tsa ditho tse amanang pakeng tsa mekgatlo e laolang le mekgatlo e laolang e phaella ho ditlhokahalo tsa ho senola Ditekanyetsong Tsa GRAP tse buang *Diteitemente Tsa Ditjhelete Tse Kopantsweng le Tse ka Thoko, Letsete ho Balekane Kgwebong le Tswala Dikgwebong Tsa Kopanelo.*

Ho senolwa ha dithekisetsano tsa ditho tse amanang

- .27 ***Tlase mekgetlo e boletsweng serapeng sa .32, haeba mokgatlo o tlalehang o bile le dithekisetsano tsa ditho tse amanang dinakong tse tlalehwang ke diteitemente tsa ditjhelete, o tla senola sebopeho sa kamano ya ditho le ditjhelete tse saletseng morao hammoho le tlhahisoleseding e mabapi le dithekisetsano le ditjhelete tse saletseng morao, ho kopanyelletsa le ditlamorao tse ka hlahang tsa kamano diteitementeng tsa ditjhelete. Ditlhokahalo tse na tsa dintho tse senolwang di phaella ho tse serapeng sa .35 tsa ho senola meputso ya baokamedi. Bonyane, dintho tse senolwang di tlameha ho kopanyelletsa:***
- (a) tjhelete ya dithekisetsano;***
 - (b) ditjhelete tse saletseng morao, ho kopanyelletsa le boitlamo; le***
 - (i) melao le dipehelo tsa tsona, hammoho le hore na di sireletsehile kapa tjhe, sebopeho sa tjhelete e lefshwang esale pele; le***
 - (ii) dintlha tse amanang le dikaranti leha e le dife tse fanweng kapa tse fumanweng;***
 - (c) ditokisetso tsa dikoloto tse belaetsang tse amanang le ditjhelete tse kolotwang tse saletseng morao; le***
 - (d) ditjeho tse elwang hloko nakong e itseng mabapi le dikoloto tse mpe kapa tse belaetsang ka lebaka la ditho tse amanang.***
- .28 ***Dintho tseo serapa sa .27 se hlokanang hore di senolwe di tla senolwa ka thoko bakeng sa sehlopha ka seng ho tse latelang:***
- (a) mokgatlo o laolang;***
 - (b) mekgatlo e nang le taolo ya kopanelo kapa tshusumetso e kgolo hodima mokgatlo;***
 - (c) mekgatlo e laolang;***

(d) balekane kgwebong;

(e) dikgwebo tsa kopanelo tseo ho tsona mokgatlo e leng mohwebi;

(f) bookamedi; le

(g) ditho tse ding tse amanang.

.29 Ho nka tjhelete e lefilweng kapa e amohetsweng ho tswa ho ditho tswe amanang dihlopheng tse amanang jwalokaha ho hlokwa ke serapa sa .28 ke katoloso ya dintho tseo ho hlokahalang hore di senolwe ho latela Tekanyetso ya GRAP e buang ka *Ho Nehelana ka Diteitemente Tsa Ditjhelete* bakeng sa tlhahisoleseding e fanweng mohlomong seteitementeng sa boemo ba ditjhelete kapa dintlheng tse ngotsweng. Ho atoloswa dihlopha e le ho fana ka tshekatsheko e batsi ya ditjhelete tse setseng tsa setho se amanang le ho e sebedisa dithekisetsanong tsa ditho tse amanang.

.30 Mehlala e latelang ke ya dithekisetsano tse senolwang haeba di etswa le setho se amanang:

- (a) setoko se rekwang, se fetiswang kapa se fetiswang (ho qetilwe kapa ho sa qetwa);
- (b) ho rekwa, ho fetiswa kapa ho rekisa thepa kapa matlotlo a mang;
- (c) ho fana kapa ho amohela ditshebeletso;
- (d) dilisi;
- (e) ho fetisa patlisiso le kaho;
- (f) ho fetisa ditumellano tsa dilaesense;
- (g) diphetiso tse tlasa ditokisetso tsa ditjhelete (ho kopanyelletsa le mekitlane ho matlotlo wohle a sebele a kheshe kapa a boemo bo tshwanang le tshehetso e nngwe ya ditjhelete ho kopanyelletsa le ho arolelana ditokisetso);
- (h) phano ya dikaranti kapa tshireletso; le
- (i) ho lefa dikoloto lebitsong la mokgatlo kapa mokgatlo lebitsong le setho se amehang.

.31 Ho ya boholog booo ho bona dithekisetsano pakeng tsa ditho tse amanang di amana le setho se tshwanang le nang le dikamano, mme e le tsa sebopeho se tshwanang, di ka senolwa di kopantswe ntle le ha ho hlokahala hore di senolwe ka thoko e le ho fana ka tlhahisoleseding e molemo le e tshepahalang bakeng sa ho etsa diqeto le ho jara boikarabelo.

.32 Mokgatlo o tlalehang ke mokgelo ditlhokahalang tsohle tsa ho senola tse boletsweng serapeng sa .27 mabapi le dithekisetsano tse ditho te amanang haeba thekisetsano e etsahetse:

(a) dikamanong tse tlwaelehleng tsa morekisi le/kapa tlelaente/moamohedi wa dikamano ho ya ka dipehelo le maemo a batlang a ratwa ao ho wona

ho utlwahalang ho lebella hore mokgatlo o a amohela haeba o sebedisa le mokgatlo kapa motho ka mong maemong a tshwanang; le

(b) melamo le dipehelo tse dumellanang le maemo a tlwaelehileng a ho sebetsa a thehilweng ke boikarabelo ba molao ba mokgatlo oo o tlalehang.

.33 Mekgatlo e ka nna ya kena dikgwebong tse kgolo letsatsi le letsatsi. Dithekisetsano tsena di ka nna tsa eba le ditjeho, tsa lefellwa ditjeho tse tlaase kapa tsa se lefiswe. Mekgatlo e meng e thehelwa ho fana ka ditshebeletso mekgatlong e meng. Ka mohlala, mokgatlo wa setjhaba o ka nna wa fa mafapha kapa mekgatlo e meng ya setjhaba ya setjhaba ditshebeletso kapa ya etsa dintho e le lenqosa ho ya bokella lekgetho la mekgatlo e meng. Ka ho tlwaelehileng, dithekisetsano tsohle tsa mekgatlo e jwalo ke dithekisetsano tsa ditho tse amanang. Ho qhelela dithekisetsano tsena tsa ditho tse amanang ka thoko ho ditlhokahalo tsa ho senola tse boletsweng serapeng sa .32 ho ela hloko hore lekala la setjhaba le sebetsang mmoho ho finyella sepheo se tshwanang, mme ho ela hloko mekgwa yeo e sa tshwaneng e ka nnang ya amohelwa bakeng sa phano ya ditshebeletso e etswang ke mekgatlo ya lekala la setjhaba.

.34 ***Ha mokgatlo o tlalehang e le mokgelo tabeng ya ho senola dintho tse itseng ho latela serapa sa .32, mokgatlo o tla senola tlhahisoledising e fanang ka makolopetso a amanang le sebopeho sa dithekisetsano le ditjhelete tse amehang tse saletseng morao tseo ho builweng ka tsona serapeng sa .27 e le ho nolofalletsa basebedisi ba diteitemente tsa ditjhelete tsa mokgatlo o tlalehang ho utlwisisa kamoo dithekisetsano le ditho tse amanang ho ammeng diteitemente tsa ditjhelete tsa wona kateng.***

Ho senola meputso ya baokamedi

.35 ***Mokgatlo o tla senola moputso wa mookamedi ka mong hape le wa baokamedi kaofela ha ho kopantswe, bakeng sa sehlopha ka seng sa baokamedi, ka dihlopha tse latelang:***

(a) ditefiso tsa ditshebeletso jwaloka setho sa baokamedi;

(b) moputso o sa fetoheng;

(c) dibonase le ditefo tse amanang le tshebetso;

(d) melemo e meng ya basebetsi ba nakwana;

(e) melemo ya kamora ho hirwa e kang dipenshene, melemo e meng ya ho beha meja fatshe, inshoreense ya bophelo ya kamora ho hirwa le tlhokomelo ya bongaka ya kamora ho hirwa;

(f) melemo ya ho itokolla mosebetsing;

(g) melemo e meng ya nako e telele;

(h) ditumellano tsa ho aba khomishine leha e le efe, phumano kapa phaello;

le

(i) melemo leha e le efe e meng e fumanweng.

- .36** *Mekgatlo e tla senola ka thoko dihlopha tse kgolo tsa bookamedi tseo e nang le tsona. Ka mohlala, moo mekgatlo o nang le sehlopha se busang se ka thoko ho sehlopha sa bookamedi bo ka sehloohong, ho tlameha ho senolwe meputso ya dihlopha tsena tse pedi ka thoko.*
- .37** *Moo motho e leng setho sa sehlopha se busang hammoho le sehlopha sa bookamedi bo ka sehloohong, motho yeo o tla kenngwa feela ho se seng sa dihlopha tsena ka morero wa Tekanyetso ena. Dihlopha tsa bookamedi tse boletsweng serapeng sa .12 se fana ka tataiso ya ho hlwaya mefuta ya bookamedi.*

Ditokisetso tsa nakwana

- .38** *Ditokisetso tsa nakwana tseo mekgatlo e lokelang ho di sebedisa ha e qala ho amohela Tekanyetso ena ka lekgetlo la pele di boletswa e le (di)taelo. Ditokisetso tsa Tekanyetso ena di lokela di lokela ho balwa ho ipapisitswe le taelo ka nngwe e sebetsang.*

Letsatsi la ho qala ho sebetsa

- .39** *Tekanyetso ena ya Mokgwa wa ho Boloka Diakhaonte o Ananelwang ka Kakaretso e qala ho sebetsa ka letsatsi le etseditsweng qeto ke Letona la Ditjhelete kapa letsatsing le hlahlamang molaong o hatisitsweng ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Tsamaiso ya Ditjhelete Tsa Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalokaha o fetotswe.*

Sehlomathiso - Mehlala ya tshebediso ya Tekanyetso

Sehlomathiso ke setshwantsho feela mme hase karolo ya Tekanyetso. Sepheo sa sehlomathiso ke ho bontsha hore na Tekanyetso e sebetsa jwang le ho thusa ho hlakisa moelelo wa yona.

Mohlala wa 1 - Ho hlwaya ditho tse amanang le ditshenolo tsa ditho tse amanang

Tlhahisoleseding e Hlokahalang Bakeng sa Kutlwisiso

Mokgatlo wa naha wa setjhaba wa A (mokatlo wa A) o mothating wa ho hlophisa diteitemente tsa wona tsa ditjhelete bakeng sa selemo se fedileng ka la 31 Tlhakubele 2010. O hloka ho hlwaya ditho tse amanang le ho etsa ditshenolo tse hlokahalang diteitementeng tsa ditjhelete.

Moralo wa mokgatlo

Mokgatlo wa A o thehilwe ho latela molao wa naha e le ho kwetlisa bahlanka ba bophelo bo botle le polokeho lekaleng lohle la setjhaba. O tlaleha tshebetso ho Lefapha la Naha la Basebetsi, e leng hore Letona la Mesebetsi ke molaodi wa phethahatso wa mokgatlo.

Kaha mokgatlo wa A o hloka hore thepa ya ho kwetlisa e ntjhafatswe kgafetsa, o kopanya matsoho le mokgatlo wa setjhaba wa profinse wa B (mokatlo wa B), o boetseng o fanang ka kwetliso lekaleng la setjhaba. Mokgatlo wa B o tlaleha tshebetso ho ramatlotlo wa profinse ya ikarabellang. Mokgatlo wa A le mokgatlo wa B ke borakgwebo ba babedi feela mokgatlong o mong, mokgatlo wa C, o laolwang ke yona ka kopanelo.

Moralo wa bookamedi

Mokgatlo wa A o laolwa ke boto. Ditho tsa boto di kgethwa ke Letona la Mesebetsi. Boto ya ditho e bopilwe ka Mong. X (yeo e leng setho se ikemetseng se hirilweng ke lekala la poraefete), Mofumahadi Y (ya hirilweng ke Lefapha la Mesebetsi le setho sa komiti ya phethahatso), le Mong. Z (yeo e leng moemedi wa Lekala la Bophelo bo Botle). Ke Mong. X feela ya lefshwang moputso. Kaha Mofumahadi Y le Mong. Z ba hirilwe ke lekala la setjhaba, ha ba fuwe moputso ka lebaka la ho sebeletsa ho boto ya mokgatlo wa A.

Mokgatlo wa A o kopanetse komiti ya ditlahlobo le mekgatlo e meng ya setjhaba e thehilweng ke Lefapha la Basebetsi. Mokgatlo wa A ha o tshehetse ka ditjhelete ditjeho tsa komiti ya ditlahlobo.

Mohlanka ya ka sehloohong wa phethahatso (Mofumahadi U), mohlanka ya ka sehloohong wa tsa ditjhelete (Mong. V) le mohlanka ya ka sehloohong wa mesebetsi (Mofumahadi W) ba ikarabella ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo.

Dithekisetsano

Mokgatlo wa A o fana ka ditshebetso tsa kwetliso ho bahlanka ba bophelo bo botle le polokeho mekgatlong e sa tshwaneng mmusong wa naha, wa profinse le wa selehae. Ditshebetso tsena di fanwa e le ho kgutlisa ditjeho. Ditjeho tse itseng tsa tsamaiso ya mokgatlo wa A di tshehetswa ka tefo e fetiswang ho tswa Lefapheng la Basebetsi.

GRAP 20

Ntle ho dithekisetsano tse thathamisitsweng serapeng se ka hodimo, mokgatlo wa A o kena dithekisetsanong tse latelang le mekgatlo e meng e lekaleng la setjhaba:

- Ditshebeletso tsa motheo tse kang motlakase, metsi le tlhwekiso di fanwa ke masepala wa selehae.
- Tsa ho tsamaya ka difofane di fanwa ke motsamaii wa naha, o laolwang ke mmuso wa naha.
- Ditshebeletso tsa IT di fanwa ke lenqosa la naha la IT, mme le lona le laolwa ke mmuso wa naha.
- PAYE, SITE le ditjhelete tse ding tsohle tsa lekgetho di bokellwa ke mokgatlo wa A mme di romelwa ho ba ka sehloohong ho tsa lekgetho kgwedi le kgwedi.

Hore basebetsi ba une molemo, mokgatlo wa A o fana ka dikaranti ho mekgatlo ya ditswhebeletso tsa ditjhelete bakeng sa ho beha mekitlane.

Mong. V o laola InvestProp Holdings and CleanCo. CleanCo e fana ka ditshebeletso tsa tlhwekiso mokgatlong wa A.

Tshekatsheko – Ho hlwaya ditho tse amanang le ho senola ditho tse amanang

Karolo ya I - Mekgatlo e amanang

Mokgatlo o nang le kamano: Boteng ba taolo

Jwalokaha Letona la Mesebetsi e le moetapele wa phethahatso wa mokgatlo wa A, mokgatlo ona o amana le mekgatlo e meng yohle (le mekgatlo ya wona e laolwang/e laolwang ka kopanelo) yeo Letona la Mesebetsi e leng moetapele wa phethahatso wa yona, mme ka tsela e batsi, le mekgatlo e meng yohle e laolwang ke lekgotla la phethahatso la naha.

Kahoo Mokgatlo wa A le Lefapha la Basebetsi ke ditho tse amanang.

Kahoo Mokgatlo wa A o amana le mekgatlo e meng yohle e ka hara mokgatlo wa moruo (sehlopha).

Mokgatlo o nang le kamano: Boteng ba taolo e kopantsweng

Mokgatlo wa A, hammoho le mokgatlo wa B, e na le taolo e kopantsweng hodima mokgatlo wa C. Kahoo mokgatlo wa C ke setho se nang le kamano sa mokgatlo wa A.

Mokgatlo wa A le wa B hase hakaalo hore ke ditho tse amanang ka mabaka a latelang:

- Mokgatlo wa B ke mokgatlo wa setjhaba wa profinse e leng se bolelang hore ha o tlasa taolo ya bohle mme ha o mokgatlo o tshwanang wa moruo.
- Mokgatlo wa B le Mokgatlo wa A ha e nkwe e le ditho tse amanang hobane feela e kopanetse taolo ya kgwebo ya kopanelo.

Leha ho le jwalo, mokgatlo wa A o sekaseka hore na ho na le maemo a ka bontshang hore ho na le kamano ya ditho tse amanang.

Mokgatlo o nang le kamano: Mokgatlo o laolwang ke motho ya nang le kamano

Mokgatlo wa A o lokela ho hlahloba hore na ho na le mekgatlo leha e le efe e meng e amanang le wona ka batho ba amanang.

GRAP 20

Mong. V, e leng CFO, o ikarabella ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo wa A mme kahoo ke karolo ya basebetsi ba bookamedi. O boetse o laola bobedi CleanCo le InvestProp. Kaha Mong. V ke karolo ya botsamaisi ba mokgatlo wa A mme o laola CleanCo le InvestProp, bobedi Clean Co le InvestProp di amana le mokgatlo wa A.

Ditshenolo tse hlokahalang

Mokgatlo wa A o lokela ho senola boteng ba dikamano leha e le dife tsa taolo diteitmenteng tsa wona tsa ditjhelete, ho sa tsotellehe hore na ho na le dithekisetsano leha e le dife le mekgatlo yeo. Dintho tsena tse senolwang di lokela ho hlahiswa ho ipapisitswe le ditlhokahalo tsa Ditekanyetso tsa GRAP tse buang ka *Diteitemente Tsa Ditjhelete Tse Kopantsweng le Tse ka Thoko, Matsete ho Balekane Kgwebong le Tswala Dikgwebong Tsa Kopanelo*.

Ho tlameha ho etswe ditshenolo tse lekaneng diteitmenteng tsa ditjhelete tse mabapi le dikamano tse sa tshwaneng e le ho thusa basebedisi ho utlwisisa sebopeho sa dikamano le kamoo di amang diteitemente tsa ditjhelete kateng.

Karolo ya II - Batho ba amanang

Kaha Letona la Mesebetsi ke moetapele wa phethahatso wa mokgatlo wa A, ke motho ya nang le kamano wa mokgatlo wa A.

Bookamedi ba mokgatlo wa A ke ba ikarabellang ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mekgatlo. Ka lebaka leo, ditho tsa boto, CEO, CFO le COO ba amana le mokgatlo wa A.

Ho ka etsahala hore ditho tsa komiti ya ditlhahlobo le tsona dia amana ditabeng tseo di ikarabellang ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo wa A.

Ditshenolo tse hlokahalang

Mokgatlo wa A o tla senola dithekisetsano pakeng tsa batho leha e le bafe ba amanang. Moputso leha e le ofe wa bookamedi o senolwa ka thoko ho dithekisetsano tse ding.

Karolo ya III - Dithekisetsano tsa ditho tse amang

Ditshetkisekano tse sa tshwaneng tseo mokgatlo wa A o kenang ho tsona di sekasekilwe tjhateng e ka tlaase mme ho fanwe ka molao-theo wa hore na ke dithekisetsano tsa ditho tse amanang kapa tjhe.

Thekisekano	Thekisekano pakeng tsa ditho tse amanang	Thekisekano yeo e seng ya ditho tse amanang
Dithekisekano le mekgatlo		
Tefo e fetiswang e tswang Lefapheng la Basebetsi	Ho na le kamano pakeng tsa Lefapha la Basebetsi le mekgatlo wa A kaha di wela tlasa taolo e le nngwe.	
Phano ya ditshebeletso e yang ho mekgatlo e meng ya lekala la setjhaba	Mekgatlo e welang tlasa taolo ya mmuso wa naha le mekgatlo wa A e ya amana kaha e wela tlasa taolo e le nngwe. Ha ho hlokahale tshenolo haeba thekisekano e finyella tlhaloso	Mekgatlo e profinseng ka nngwe kapa masepaleng ka mong wa selehae ha di wela tlasa taolo e le nngwe (e leng hore hase karolo ya mekgatlo o tshwanang wa moruo).

GRAP 20

Thekisetano	Thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang	Thekisetano yeo e seng ya ditho tse amanang
	ya mokgelo e serapeng sa .32	Ntle le haeba ho na le bopaki bo bong bo fapaneng, dithekisetano le mokgatlo wa A hase dithekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.
Dithekisetano le mokgatlo wa B		Mokgatlo wa B ke mokgatlo wa setjhaba wa profinse. Kahoo mokgatlo wa A le mokgatlo wa B ha e tlasa taolo e le nngwe. Mokgatlo wa A le mokgatlo wa B e laola ka kopanelo mokgatlo wa C. Mokgatlo wa A le wa B hase mekgatlo yeo jwang kapa jwang e amanang kaha ke dikgwebo tsa kgwebo e tshwanang ya kopanelo. Ntle le haeba ho na le bopaki bo bong bo fapaneng, dithekisetano le mokgatlo wa A hase dithekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.
Dithekisetano le mokgatlo wa C	Kaha mokgatlo wa A o laola ka kopanelo mokgatlo wa C, dithekisetano leha e le dife pakeng tsa mokgatlo wa A le mokgatlo wa C ke dithekisetano tsa ditho tse amanang. Ha ho hlokahale tshenolo haeba thekisetano e finyella tlhaloso ya mokgelo e serapeng sa .32	
Metsi, bohlweki le motlakase		Masepala le mokgatlo wa A ha di tlasa taolo e le nngwe. Ntle le haeba ho na le bopaki bo bong bo fapaneng, dithekisetano le mokgatlo wa A hase dithekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.
Leeto la sefofane	Ho na le kamano pakeng tsa lebala la difofane la naha le mokgatlo wa A kaha e tlasa taolo e le nngwe. Ha ho hlokahale tshenolo haeba thekisetano e finyella tlhaloso ya mokgelo e serapeng sa .32	
Ditshetheletso tsa IT	Ho na le kamano pakeng tsa lenqosa la naha la IT le mokgatlo wa A kaha e na le taolo e tshwanang. Ha ho	

Thekisetano	Thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang	Thekisetano yeo e seng ya ditho tse amanang
	hlokahale tshenolo haeba thekisetano e finyella tlhaloso ya mokgelo e serapeng sa .32	
PAYE, SITE le ditefo tse ding tsohle tsa lekgetho		Mokgatlo wa A o jwaloka lenqosa le emetseng basebetsi ba wona le ba baholo ho tsa lekgetho. Tefo ya lekgetho ke thekisetano pakeng tsa molefi wa lekgetho le ba baholo ho tsa lekgetho mme eseng mokgatlo wa A le ba baholo ditabeng tsa lekgetho.
Dithekisetano le batho		
Moputso (bookamedi)	Moputso o lefilweng ke mokgatlo wa A ho Mong. X, le o lefilweng CEO, CFO le COO ka ho fapana ke thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang. Ditshebeletso tsa mahala tse fanwang ke Mofumahadi Y le Mong. Z ka lebaka la kamano pakeng tsa bahiri ba bona le mokgatlo wa A ke thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.	
Moputso le ditjeho tsa komiti ya ditlhahlobo	Ditshebeletso tsa mahala tse fanwang ke komiti ya ditlhahlobo ka lebaka la kamano pakeng tsa Lefapha la Basebetsi le mokgatlo wa A ke thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.	
Dikaranti tsa ditjhelete tse fanwang (CEO, CFO le COO)	Hore CEO, CFO le COO ba filwe dikaranti tsa ditjhelete ke karolo ya moputso wa bookamedi mme ke thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.	
Phumano ya ditshebeletso tsa tlhwekiso - CleanCo	Mong. V o laola CleanCo. Ka lebaka leo, dithekisetano leha e le dife le CleanCo ke dithekisetano pakeng tsa ditho tse amanang.	

Ditshenolo tse hlokwang:

Mokgatlo wa A o lokela ho senola sebopeho sa dikamano tsa wona tse pakeng tsa ditho tse amanang hammoho le dithekisetano leha e le dife (le mekgatlo le batho), ditjhelete tse

GRAP 20

saletseng morao kapa ditshepiso tse tla ntlafatsa kutlwisiso ya hore mohlomong kamano yeo e ama diteitemente tsa ditjhelete jwang.

Mokgatlo wa A ha o wa tlameha ho senola boleng ba dithekisetsano le mekgatlo e meng ya lekala la setjhaba moo dithekisetsano di phethilweng tlasa mekgwa e tlwaelehleng ya ho sebetsa ebile e le ka dipehelo tse tshwanang le tse neng di tla sebediswa haeba ho ne ho etswa dithekisetsano le mokgatlo kapa motho leha e le ofe e mong.

Mokgatlo wa A o tlameha ho senola ka thoko moputso leha e le ofe wa basebetsi, e leng moputso leha e le ofe o lefilweng ditho tsa boto kapa basebetsi. Moo ho se nang moputso o lefilweng ke Mokgatlo wa A (kapa moputso o lefilwe lebitsong la wona) ntlha ena e tlameha ho senolwa.

Mohlala wa 2 - Ditshenolo tse hlakisang

Ho itshetlehile ka tshekatsheko e boletsweng mohlaleng wa 1, ho ka etswa ditshenolo tse latelang tse hlakisang diteitementeng tsa ditjhelete tsa A¹.

Digotsulo tse tswang ditlaleho tsa diteitemente tsa ditjhelete

Mokgatlo wa A - la 31 Tlhakubele 2010

Tlaleho ya X. Ditho tse Amanang

Mokgatlo wa A o thehilwe ke Lefapha la Basebetsi ho latela molao wa naha. Letona la Mesebetsi ke moetapele wa phethahatso wa mokgatlo wa A. Qetellong mokgatlo wa A o laolwa ke lekgotla la naha la phethahatso.

Mokgatlo wa A o laolwa ke lekgotla la naha la phethahatso. Kahoo o amana le mekgatlo e meng yohle ya mmuso wa naha.

Mokgatlo wa A o fumana tefo e fetiswang ya R XXX e le ho tshehetsa mesebetsi ya tsamaiso ho tswa Letloleng la Naha la Lekgetho ho sebediswa Lefapha la Mesebetsi. Ha ho na ditjhelete mokgatlo wa A o di kolotang kapa o di kolotwang ke Lefapha la Mesebetsi.

Mokgatlo wa A o fana ka kwetliso e lefellowang ho bahlanka ba bophelo bo bottle le polokeho ba lekaleng la setjhaba. Lekgetho la dithekisetsano tsena le kopanyelletswa Seteitementeng sa Tshebetso ya Ditjhelete. Ka la 31 Tlhakubele 2010, ditjhelete tse latelang di ne di kolotwa mokgatlo wa A ke mekgatlo e meng ya lekala la setjhaba la naha (ditjhelete tse neng di kolotwa di kopanyelletsa ditjhelete tseo ho lebeletsweng hore di lefshwe nakong e kgutshwane.

La 31 Tlhakubele 2010 R'000	Sebopeho sa tjhelete e saletseng morao	Tjhelete e Saletseng Morao	Phano ya mokitlane o belaetsang	Tjhelete ya Sebele e Setseng
Lefapha la A	Ditshebeletso tsa kwetliso	X	X	X
Lefapha la E	Ditshebeletso tsa kwetliso	X	X	X

¹ Hlokomela: Ditshenolo tsena ke tse hlakisang feela mme ha dia fella. Ditlhokahalo tse Tekanyetsong ena hammoho le Ditekanyetso Tsa GRAP, ka mohlala Ditekanyetso Tsa GRAP tse buang ka *Diteitemente Tsa Ditjhelete Tse Kopantsweng le Tse ka Thoko, Matsete a ho Balekane Kgwebong le Tswala Dikgwebong Tsa Kopanelo*, le tsona di tlameha ho shejwa e le ho hlophisa ditshenolo tse loketseng.

GRAP 20

Mokgatlo wa A o kopanela komiti ya tlhahlobo le Lefapha la Mesebetsi. Mokgatlo wa A ha o lefelle ditshebeletso tsena. Ho hakanngwa hore tjhelete yeo mokgatlo wa A o e baballang bajeteng ya tsamaiso e fihla ho R XXX.

Mokgatlo wa A o thehile mokgatlo wa C e le kgwebo ya kopanelo le mokgatlo wa setjhaba wa profinse wa B. Mokgatlo wa C o etsa thepa ya kwetliso bakeng sa mokgatlo wa A le wa B. Mekgatlo ka bobedi e lefa mokgatlo wa C bakeng sa thepa ya kwetliso e qapilweng mme e be e dumellane ka ho tshehetsa ka ditjhelete ka kopanelo ditjeho tsa tsamaiso tsa mokgatlo wa B. Tshebediso ya sebele ya ditjhelete ya selemo se hodimo sa ditjhelete e senotswe e le tlhahiso ya thepa ya kwetliso mme e kenyelleditswe tlalehong ya x. Tjhelete e lefilweng mokgatlo wa C ho tshehetsa ditjeho tsa tsamaiso e fihlile ho R XXX.

CleanCo, e laolwang ke Mong. V (CFO), e fa mokgatlo wa A ditshebeletso tsa tlhwekiso. Selemo le selemo ho lekolwa konteraka, mme ha ho loketse e ntjhafatswa ho latelwa ditaelo tsa bookamedi ba phallo ya dithoto le ditshebeletso. CFO o boletse hore o thahasella konteraka ena mme o iqheletse ka thoko dipuisanong kapa diqetong leha e le dife tse amanang le konteraka ena.

Mokgatlo wa A o sebedisitse mekgatlo ya lekala la setjhaba ya naha e le bafani ba ditshebeletso tsa ho nka maeto le tsa IT selemong sena. Dithekisetsano tsena di phethilwe ho latela dipehelo tse tlwaelehileng tsa ho sebetsa. Ditjhelete tsena di kenyelleditswe ho tse lokelang ho lefshwa/ho amohelwa seteimenteng sa boemo ba ditjhelete.

Mokgatlo wa A o laolwa ke boto, e entsweng ka ditho tse tharo tse kgethilweng ke Letona la Mesebetsi. Ditho tsena tsa boto, hammoho le CEO, CFO le COO di ikarabella ka ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi ya mokgatlo. Nakong ya selemo, ho ile ha lefshwa meputso e latelang ho ditho tsena tsa bookamedi.

	Ditefiso tsa boto	Moputso o sa fetoheng	Melemo e meng ya nako e telele	Kakaretso
<i>Setho sa boto</i>				
Mong. X	XXX	—	—	XXX
<i>Basebetsi</i>				
Mofumahadi U	—	XXX	XXX	XXX
Mong. V	—	XXX	XXX	XXX
Mofumahadi W	—	XXX	XXX	XXX
Kakaretso	XXX	XXX	XXX	XXX

Mokgatlo wa A o lefa setho se le seng feela moputso. Ditho tse ding tsa boto ha di lefshwe kaha di hirilwe ke mafapha a naha e leng Lefapha la Mesebetsi le la Bophelo bo Botle ka ho fapana. Melemong e meng ho kenyelleditswe phano ya dikaranti tsa ditjhelete ho mekgatlo e sa tshwaneng ya ditjhelete bakeng sa beha mekitlane. Ka selemo, ditjeho tsa Mofumahadi U e bile RXXX mme tsa mofumahadi W ya eba RXXX.

Motheo wa Diqeto

- BC1. Motheo wa Diqeto o akaretsa maemo ao ASB e nahanneng ka wona ha e etsa diphetoho Tekanyetsong ya Matjhaba ya ho Boloka Dikhaonte Tsa Lekala la Setjhaba e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* (IPSAS 20). ASB e boetse e nahanetse dikarolo tsa Tekanyetso ya Matjhaba ya ho Boloka Diakhaonte e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* (IAS 24) e lokolotsweng ka Pudungwana 2009.
- BC2. ASB e hlakisitse hore ho na le phapang pakeng tsa tshusumetso ya dipolotiki le bolebedi. Tshusumetso ya dipolotiki e sebediswa ha ho ralwa melao le ditaello, empa bolebedi bo amana le ho kenya melao le ditaello tshebetsong. Ke feela ha bolebedi bo kopanyelletsa bolaodi le boikarabelo ba ho rala, ho tsamaisa le ho laola mesebetsi, moo motho ya nang le matla a bolebedi e bang setho sa bookamedi.
- BC3. Moralo wa GRAP 20 se fapana le sa IPSAS 20 tumellanong le moralo o amohetsweng ke ASB.
- BC4. Ditlhaloso tsa ditho tse amanang, setho se haufi sa lelapa, thekisetano pakeng tsa ditho tse amanang le tefo ya baokamedi ba ka sehloohong di fetotswe tumellanong le IAS 2,008 le Molao wa Dikhamphani wa (2008) wa Afrika Borwa.
- BC5. Ho entswe diphetoho ho bontsha lekala la setjhaba la Afrika Borwa. Ka mohlala, ho kenyelleditswe ditshupiso tse amanang le tshusumetso e kgolo, ka lehlakoreng le leng ho hlakotswe ditshupiso tsa dikgopolo tse kang matla a ho vouta, tseo e seng karolo ya moralo wa puso lekaleng la setjhaba la Aforika Borwa.
- BC6. ASB e atelositse mekgetlo ya dithekisetano tse amanang le ditjhelete tse saletseng morao tsa dithekisetano tse etsahetseng dikamanong tse tlwaelehleng tsa morekisi le/kapa moreki/moamohedi ho ya ka melao le dipehelo tse sa sekisetseng tseo ka tlwaelo ho lebeleletsweng hore ebe mokgatlo o di amohetse ha o sebedisana le mokgatlo kapa batho ka bomong maemong a tshwanang, hore hape e kopanyelletse dithekisetano, le ditjhelete leha e le dife tse saletseng morao, tse bang teng motheong wa melao le dipehelo tse sebetsang ho latela ditekanyetso tse thehilweng ke taelo ya molao ya mokgatlo o tlalehang. Mokgelo ona o ile wa ateloswa hore o kopanyelletse dithekisetano tseo le ditjhelete tse setseng kaha tlhahisoleseding e amanang le ditokisetso tsena e tla senolwa ho tlhahisoleseding e mabapi le taelo ya molao ya mokgatlo.

Ho bapisa Tekanyetso ya Matjhaba ya ho Boloka Diakhaonte Tsa Mokgatlo wa Lekala la Setjhaba e buang ka Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang (Mphalane 2002)

Moralo o Boletsweng o buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* o radilwe haholo-holo ho tswa Tekanyetsong ya Matjhaba ya ho Boloka Diakhaonte Tsa Mokgatlo wa Lekala la Setjhaba e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* (IPSAS 20). Diphapang tse kgolo pakeng tsa GRAP 20 le IPSAS 20 ke tse latelang:

- Moralo wa Tekanyetso o fapana haholo le wa IPSAS 20. Tekanyetso ena e kenyelletsa dikarolo tsa Tekanyetso ya Matjhaba ya ho Boloka Diakhaonte e buang ka *Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang* (IAS 24) tse lokolotsweng ka Pudungwana 2009. Tsona di kopanyelletsa:
 - diphetoho tsa Sepheo le Boholo ba yona;
 - ho nkela sebaka "Taba ya Ditho Tse Amanang" ka karolo e sebetsanang le Sepheo sa Ditshenolo Tsa Ditho Tse Amanang;
 - diphetoho tlhalosong ya ditho tse amanang, ditho tse haufi tsa lelapa, dithekisetsano pakeng tsa ditho tse amanang le moputso wa baokamedi ba ka sehloohong;
 - diphetoho tse kenyelletsang "taolo e kopanetsweng";
 - ho hlakolwa ha tlhaloso ya "bolebedi" jwalokaha e le teng tlhalosong le dirapeng tse hlalosang bookamedi;
 - ho hlakolwa ha karolo ya matla a ho vouta kaha ho tshohlwa ke "tshusumetso e kgolo";
 - dikeketso tsa ditlhaloso tsa taolo le taolo e kopanetsweng;
 - diphetoho ditlhokahalang tsa ditshenolo, ho kopanyelletsa le ditshenolo ho ya ka mekgahlelo ka ho fapana ya ditho tse amanang;
 - ho hlakolwa ha dirapa tse hlalosang, ho sa kenyelletswa IAS 24, moo ho sa hlakiswang ditaba tse itseng ka kotloloho tsa lekala la setjhaba;
 - ho hlakolwa ha ditlhokahalo tsa ditshenolo mabapi le meputso ya basebetsi ba ka sehloohong ba bookamedi le ditho tsa lelapa la bona tse haufi-ufi ho siyo ho IAS 24;
 - ho hlakolwa ha dirapa tse hlalosang tse buang ka mokgwa wa ho senola dintho tsa bohlokwa jwalokaha o kenyelleditswe Tekanyetsong ya GRAP e buang ka *Ho Nehalana ka Diteitemente Tsa Ditjhelete*;

GRAP 20

- “Basebetsi ba ka Sehloohong ba Bookamedi” e fetotswe hore e be “bookamedi” kaha tlhaloso eo e tsamaisana le tsela yeo bookamedi bo hlaloswang ka yona Ditekanyetsong tse ding Tsa GRAP. Dikarolo tsa tlhaloso ya IPSASB di kopanyelleditswe dirapeng tse fanang ka tlhaloso. Dirapa tse fanang ka tlhaloso di ile tsa fetolwa ho ya pele hore di kopanyelletse ditho tsa dikomiti tse tlaasana tsa sehlopha se busang moo di ikarabellang ka ho lekanang ka bookamedi le taolo ya mokgatlo kaha sena se tla tshwana le baeletsi ba ka sehloohong.
- Mehlala e fetotswe molemong wa Aforika Borwa.
- Ditlhokahalo tsa ditshenolo tse amanang le bookamedi bo ka sehloohong di fetotswe hore di kopanyelletse ditlhokahalo tsa molao tsa Aforika Borwa.
- Mokgelo wa ditlhokahalo tsa ditshenolo tse ho IPSAS 20 tse amanang le melao le dipehelo tse tlwaelehileng di fetotswe ho hlakisa hore na ke mefuta efe ya dithekisetsano e neng e tla ba mekgelo tabeng ya ditshenolo.
- Tekanyetso ena e kopanyelletsa karolo e buang ka ditokisetso tsa nakwana, e sa kenyelletswang ho IPSAS 20.